

Leila
Meacham

R
O
Z
Ė
S

JAUSMŲ KLASIKA

Šis šeimos epas yra toks pat nuostabiai įtraukiantis kaip „Vėjo nublokšti“.

„People“

Romanas, kuriame netrūksta aistros ir keršto. Subalansuota klasikinių istorijų gurmanams.

„Library Journal“

ROŽĚS

Leila Meacham

Romanas

Vilnius
2020

*Skiriu Janice Jenning Thomson –
draugei ir džiaugsme, ir varge*

Sakau: šita nesantaikos ugnis,
Kuri įsižiebė šiandien sode prie Templio
Tarp rožės raudonosios ir baltos,
Gyvybių daugel Anglijai kainuos.

Grafas Vorikas
William Shakespeare,
„Henrikas VI“.
I dalis, II veiksmas, IV scena

Padėka

Pirmiausia noriu padėkoti Louise Scherr, kad apie knygą papasakojo nuostabiam literatūros agentui Davidui McCormickui, kuris kartu su nuostabiąja savo komanda mano svajones pavertė tikrove. Viena iš jų – pristatyti knygą Deb Futter, leidyklos „Grand Central Publishing“ vyriausiajai redaktorei ir jos padėjėjai Dianne Choie. Deb kartu su manimi peržiūrėjo tekstą, o Dianne vedė leidybos labirintais ir abi dirbo taip nuotaikingai, su tokiu užsidegimu ir supratingumu, kad užduotys, kurių dažniausiai nemėgstu, virto labai malonia patirtimi.

Taip pat dėkoju neprilygstamai teksto redaktorei Nancy Johanson, kurios aštri akis ir dosni pagalba nuo pat pradžių buvo neįkainojama, ir kompiuterių genijui Clintui Rodgersui, visada geranoriškai atsiliepdavusiam į dažnus mano pagalbos šauksmus.

Ir, kaip visada, dėkoju savo mylinčiam vyrui, kuris šitiek metų yra šalia.

Galiausiai noriu padėkoti draugams už tai, kad, amžinai mano nuostabai, visada išsirikiuoja prie trasos manęs palaikyti. Tik jūsų dėka baigiau tai, ką pradėjau. Patys žinote, kokie svarbūs man esate.

Pirma dalis

Haubatkeris, Teksasas, 1985 metų rugpjūtis

Sėdėdamas prie stalo Eimosas Hainsas atsivertė trumpo, vos dviejų lapų, teisinio dokumento paskutinį puslapį. Eimosui išdžiūvo burna ir kelias akimirkas jis tik bejėgiškai markstėsi žvelgdamas į sėdinčią priešais klientę, moterį, kuria žavėjosi jau keturiasdešimt metų. Įdėmiai žiūrėjo jai į veidą vildamasis aptikti požymių, kad amžius pagaliau paveikė jos protines galias, tačiau moteris žvelgė į jį įprastu aštriu ir aiškiu žvilgsniu. Liežuviu persibraukęs išdžiūvusias lūpas, Eimosas paklausė:

– Mere, ar tai tikrai tavo testamento papildymas? Tu pardavei ūkius ir pakeitei savo paskutinę valią?

Merė Toliver Diumont linktelėjo.

– Atsakymas į abu klausimus teigiamas, Eimosai. Suprantu, esi sukrėstas, taip pat suprantu ir tai, kad pasirinkau ne geriausią būdą atlyginti tau už ištikimos tarnybos metus, tačiau būtų dar skaudžiau, jeigu šį reikalą būčiau patikėjusi kitam teisininkui.

– Tikrai taip, – sumurmėjo jis. – Kitas teisininkas nė nemėgintų įkalbinėti tavęs, kad perrašytum šitą papildymą, bent jau tą jo dalį, kurią galima pakeisti.

Išgelbėti „Toliverio ūkius“, didžiulę medvilnės bendrovę, kurią Merė slapčia pardavė praėjusį mėnesį (šito dar nežino jos brolio anūkė, „Toliverio vakarų ūkių“ valdytoja, gyvenanti Laboke, Tek-saso valstijoje), buvo jau neįmanoma.

– Nėra ką perrašyti, Eimosai, – su šiokiu tokiu nepasitenki-nimu pareiškė Merė. – Kas padaryta, padaryta, ir sprendimo aš nekeisiu. Tik tuščiai gaiši pats ir gaišinsi mane.

– Reičelė tave kaip nors iškaudino? – ramiai paklausė jis, su visu krėslu pasisukdamas prie žemutės spintelės. Pasisiekęs gra-finą ir pildamas į stiklines vandenį, Eimosas pastebėjo, kad jo ranka virpa. Jis mieliau išgertų ko nors stipresnio, tačiau Merė alkoholio vengia iš tolo. – Ar todėli pardavei „Toliverio ūkius“ ir pakeitei testamentą?

– Viešpatie, aišku, kad ne! – su siaubu šuktelėjo Merė. – Tu klysti. Mano brolio anūkė nepadarė nieko blogo. Ji visada buvo ir liko tuo, kas yra iš tikrųjų, – iki kaulų smegenų Toliver.

Eimosas surado servetėlių ir, grįžtelėjęs į Merę, padavė jai stiklinę vandens. O ji sulyso, pamanė teisininkas. Madingas kostiumėlis kabėjo ant jos kaip ant kabyklos, o veidas tapo panašus į keptą obuolį, ištįso ir paaštrėjo – nors vis dar buvo stulbinamai gražus. Šis žingsnis jai brangiai atsiėjo, o ko kito galėjai tikėtis? Taip pagalvojęs Eimosas pajuto krūtinėje sukylant pyktį. Kaip ji galėjo šitaip pasielgti su sūnėno dukra – at- imti iš mergaitės viską, ką ši tikėjosi paveldėti? Jis nurijo di- delį gurkšnį vandens ir, stengdamasis, kad balse nebūtų justi pykčio, tarė:

– Pasakei taip, tarsi tai būtų trūkumas.

– Taip ir yra, ir aš ketinu jį ištaisyti, – Merė godžiai ištuštino stiklinę ir nusišluostė lūpas servetėle. – Tokia ir yra testamento papildymo prasmė. Aišku, tu nė nenutuoki, ką aš turiu omenyje, tačiau Persis supras, kai ateis laikas. Lygiai kaip ir Reičelė, kai viską jai paaiškinsiu.

– Kada ketini tai padaryti?

– Rytoj skrendu į Laboką susitikti su Reičele. Ji nežino, kad atvyksiu. Pranešiu jai, kad pardaviau ūkius, kad papildžiau testamentą, ir viliuosi, mano argumentai įtikins ją, jog taip pasielgiau jos pačios labui.

Jos pačios labui? Netikėdamas savo ausimis, Eimosas įbedė žvilgsnį į pašnekovę. Merė sėkmingiau įtikintų kokį nors jūreivį laikytis celibato. Jis nė neabejojo: Reičelė niekada neatleis jai už tai.

– O gal pirma savo argumentus išmėgink su manimi? Kuriems galams tau prireikė parduoti „Toliverio ūkius“, juk visą gyvenimą stengeisi, kad bendrovė nežlugtų? Kodėl, malonėk pasakyti, „Somersetą“ palieki Persiui Vorikui? Ką jis veiks su medvilnės plantacija? Persis – *medienos pramoninkas*, dėl Dievo meilės! Jam jau devyniasdešimt! O Toliverių šeimos lizdą testamentu palikti Paminklų apsaugos draugijai... na, tai jau tikras antausis. Juk žinai: tuos namus Reičelė visada laikė savais. Ji ketino ten nugyventi visą gyvenimą.

– Žinau. Kaip tik todėl ir atėmiau iš jos namą. – Regis, Eimoso žodžiai nepadarė Merei nė menkausio įspūdžio: ji sėdėjo atlošusi pečius, sustingusi it skulptūra, ranka pasirėmusi į lazdelės rankeną, ir atrodė kaip karalienė soste, o lazdelė atliko skeptro vaidmenį. – Aš noriu, kad Reičelė pasistatytų savo namus kur nors kitur ir pradėtų viską nuo tuščio lapo.

– Bet... aš nieko nesuprantu, – iš nevilties skėstelėjo rankomis Eimosas. – Maniau, visus šiuos metus tu norėjai, kad ji eitų tavo pėdomis.

– Aš klydau, labai egoistiškai klydau. Šlovė Aukščiausiam, savo klaidą supratau ne per vėlai ir man užteko nuovokos ir... sveiko proto ją ištaisyti, – Merė ryžtingai mostelėjo ranka, nutraukdama galimus prieštaravimus. – Eimosai, patausok savo ir mano jėgas. Suprantu, tai, kas vyksta, tau atrodo neįmenama mįslė, bet pasikliauk manimi, kaip pasiklovei ligi šiolei.

Išmuštas iš vėžių, advokatas nusprendė pakeisti taktiką.

– Juk pasielgei taip ne todėl, kad, vadovaudamasi kažkokia nesuprantama logika, nusprendei, jog esi skolinga jos tėvui, Viljamui?

– Aišku, kad ne! – Merės akyse sukibirkščiaavo beįsidegančio pykčio žiežirbos. – Esu įsitikinusi, tokių minčių gali kilti mano sūnėno, tiksliau, jo žmonos, galvoje. Jos nuomone, aš pasielgčiau deramai atiduodama Viljamui tai, kas iš pat pradžių jam priklausė, – atsainiai purkštelėjo Merė. – Tegul Alisa Toliver guodžiasi iliuzija, kad aš pardaviau ūkius, nes jaučiausi labai nusikaltusi jos vyrui. Tačiau aš pasielgiau taip anaiptol ne dėl jo, o dėl jūdviejų dukters. Tikiuosi, Viljamas kada nors mane supras, – ji nutilo ir smulkių raukšlelių išvagotame veide sustingo mašli abejonė. – Taip pat ir Reičelė...

– Mere... – Eimosas stengėsi kalbėti kuo įtikinamiau. – Reičelė nulipdyta iš to paties molio kaip ir tu. Štai, tarkime, ar tu būtum supratusi, jeigu tavo tėvas būtų atėmęs iš tavęs palikimą – plantaciją, namą, kad ir kokia svari būtų priežastis?

Merė sukando dantis.

– Ne, bet apgailestauju, kad jis taip nepasielgė. Prisiekiu Dievu, jeigu jis nebūtų palikęs man „Somerset“, dabar aš būčiau patenkinta.

Eimosas žvelgė į ją iš nuostabos net prasižiojęs.

– Bet kodėl? Tu nugyvenai puikų gyvenimą – gyvenimą, kuri, man atrodė, ketini perduoti Reičelei, kad įamžintum savo šeimos palikimą. O tas papildymas, – jis atgalia ranka mostelėjo virš gulinčių ant stalo dokumentų, – viskam prieštarauja.

Merė ūmai suglebo. Dabar ji priminė išdidžią škuną, kurios burės staiga subliūško.

– Ak, Eimosai, tai ilga istorija, pernelyg ilga, kad dabar pasakočiau. Kada nors Persis viską tau paaiškins.

– Ką paaiškins, Mere? Ką čia aiškinti? Be to, kodėl „kada nors“ ir kodėl Persis?

Raukšlėlės jai palei akis ir lūpų kampučiuose tapo ryškesnės,

o taurios alyvuogių spalvos veidas išdavikiškai išbalo. Eimosas palinko virš stalo ir atkakliai paklausė:

– Kokios istorijos aš nežinau, Mere? Perskaičiau viską, kas buvo parašyta apie Toliverius, Vorikus ir Diumontus, be to, keturiasdešimt metų gyvenau tarp jūsų. Kad ir kokias paslaptis būtumėte slėpę, per tiek laiko jos būtų išplaukusios į paviršių.

Merė akimirką nuleido vokus, apraizgytus raukšlelių tinklu. O kai vėl atsimerkė, jos akyse švietė meilė.

– Eimosai, mielas, tu atsiradai mūsų gyvenime, kai mūsų istorija jau buvo įvykusi. Tragiški mūsų poelgiai jau buvo likę praeityje ir mes gyvenome kęsdami jų pasekmes. Žodžiu, aš noriu apsaugoti Reičelę nuo klaidos, kurią padariau pati, ir nuo kančių, kurias sukėlė tos neišvengiamos pasekmės. Nenoriu, kad ir virš jos pakibtų Toliverių prakeiksmas.

– Toliverių prakeiksmas? – sutrikęs sumirkšėjo Eimosas. Tokie ekscentriški pareiškimai nebuvo būdingi Merei. Staiga šmėstelėjo mintis: ar tik amžius nebus paveikęs jos proto? – Niekada nieko panašaus nesu nei girdėjęs, nei skaitęs.

– Kaip tik tai aš ir turiu omenyje, – Merė apdovanojo jį savo įprasta šypsena, kuri kilstelėdavo lūpų kampučius ir šiek tiek apnuogindavo dantis, stebėtinai baltus ir nemaž neprimenančius senų pianino klavišų.

Tačiau Eimosas neketino pasiduoti.

– Tai kokios tos pasekmės? Tau priklausė per visą šalį nusidriekusi medvilnės imperija. Tavo vyras Olis Diumontas turėjo vieną geriausių visame Teksase universalinių parduotuvių, o Persio Voriko bendrovė štai jau keli dešimtmečiai yra penkių šimtų JAV pramonės gigantų sąrašė. Kokie „tragiški poelgiai“ galėjo sukelti tokias pasekmes?

– Tu turi patikėti manimi. Toliverių prakeiksmas yra, ir jis paveikė mus visus. Persis apie jį žino.

– Tu palieki Reičelei milžinišką sumą pinigų, – atkakliai tęsė Eimosas. – Tarkime, ji nusipirks žemės kur nors kitur, įkurs kitą

„Somersetą“ ir taps naujosios Toliverių dinastijos pradininke. Ar neprikibs prie jos tas pats... prakeiksmas, apie kurį kalbi?

Merės akyse kažkas šmėstelėjo, bet jam nepavyko suprasti kas. Jos lūpose suvirpėjo paslėpto kartėlio sklidina šypsena.

– Dinastija yra sūnūs ir dukterys, kuriems galima perduoti estafetę. Šiuo požiūriu Toliveriai niekada nebuvo dinastija, ir tu tikrai negalėjai šito perskaityti savo istorijos knygoje, – jos balsas trykšte tryško ironija. – Ne, prakeiksmas nesugriš. Kai bambagslė, siejanti mus su plantacija, bus nutraukta, prakeiksmas dings. Reičelei neteks parduoti sielos, kaip teko man, kad būtų išgelbėta šeimos žemė.

– Tu pardavei sielą dėl „Somerseto“?

– Taip, ir ne kartą.

Eimosui neliko nieko daugiau, tik pripažinti pralaimėjimą. Jis pradėjo manyti, kad tikrai bus praleidęs kelis Toliverių šeimos kronikos skyrius, vis dėlto pamėgino dar kartą:

– Mere, tas priedas prie testamentą yra paskutinė tavo žinutė tiems, kuriuos tu myli. Pagalvok, kaip ji paveiks ne tik Reičelės prisiminimus apie tave, bet ir jos santykius su Persiu, kai šis taps savininku to, kas priklauso jai nuo gimimo. Nejaugi nori, kad tave prisimintų būtent tokią?

– Man teks rizikuoti, – pareiškė Merė, bet jos žvilgsnis tapo švelnesnis. – Žinau, tu prisirišęs prie Reičelės ir manai, jog aš ją išdaviau. Viskas yra ne taip, Eimosai. Gaila, kad nebėra laiko paaiškinti tau, ką turiu omenyje. Tu privalai patikėti manimi – aš žinau, ką darau.

– Likusią dienos dalį esu laisvas. Suzana perkėlė visus susitikimus, kurie buvo paskirti po vidurdienio.

Merė palinko prie jo ir uždėjo ranką ant liesos kaulėtos plaštakos.

– Tu, brangusis, laiko gal ir turi, užtai maniškis visiškai išseko. Manau, dabar tinkamiausias metas perskaityti antrąjį dokumentą.

Eimosas metė žvilgsnį į baltą voka.

„Palik jį pabaigai“, – nurodė Merė, įėjusi į jo kabinetą, ir staiga, persmelktas baisios nuojautos, jis suprato kodėl. Eimosas apvertė voka, pažvelgė į siuntėjo adresą ir jo širdis apmirė.

– Dalaso medicinos klinika, – sumurmėjo jis, akies krašte-liu pastebėjęs, kad Merė nusigrėžė ir automatiškai leidžia pro pirštus kaklą puošiančio vėrinio perlus, kuriuos jai po vieną už kiekvienus drauge nugyventus metus dovanojo Olis, kol juodu išskyrė mirtis. Perlų buvo penkiasdešimt du, stambių kaip kolibri kiaušinių.

Baigęs skaityti laišką, Eimosas neatplėsdamas akių žiūrėjo į tuos perlus, nes nepajėgė pažvelgti Merėi į akis.

– Inkstų vėžys, – kimiai išspaudė jis ir jo Adomo obuolys skausmingai sutrukčiojo. – Nejaugi nieko negalima padaryti?

– Ne, kodėl gi? – Merė ištiesė ranką į stiklinę su vandeniu. – Chirurgija, chemoterapija ir švitinimas. Tai prailgintų mano dienas, bet ne gyvenimą. Gydomo aš atsisakiau.

Eimosas nusiėmė akinius, kietai užsimerkė ir smarkiai pasitrynė tarpunosį, kad nuvytų šalin ašaras. Merė niekada nemėgo perdėto jausmingumo. Dabar jis suprato, kad praėjusį mėnesį ji rūpinosi ne vien „Tolverio ūkių“ pardavimu. O jie nieko nežinojo – nei jos sūnėno dukra, nei senasis draugas Persis, nei ekonomė Sasė, dirbanti pas juos pastaruosius keturiasdešimt metų, nei senasis ištikimasis advokatas... niekas iš tų, kurie ją mylėjo. Tokia jau ta Merė – paskutinę partiją nusprendė sulošti taip, kad niekas nieko neįtartų.

Eimosas vėl užsidėjo ant nosies akinius ir prisivertė pažvelgti Merėi į akis – į akis, kurių, net ir apraizgytų raukšlelių, spalva vis tiek priminė jam lietaus nuplautus pirmuosius pavasario lapelius.

– Kiek? – paklausė jis.

– Jie duoda man dar tris savaites... tikriausiai.

Įveiktas liūdesio Eimosas išsitraukė stalčių, kuriame laikė švairias nosines.

– Atleisk, Mere, – spausdamas prie akių baltą nosinę tarė jis, – bet ant manęs užgriuvo pernelyg daug...

– Žinau, Eimosai, – linktelėjo ji, netikėtai vikriai užkabinęs lazdelę ant krėslo ranktūrio, pakilo, apėjo stalą, priėjo prie advokato ir atsargiai priglaudė jo galvą sau prie krūtinės. – Juk turėjai suprasti, jog kada nors ateis diena... kai turėsime ištarti vienas kitam „sudie“. Galų gale esu už tave penkiolika metų vyresnė...

Eimosas suspaudė jai ranką, tokią liesutę ir trapią. Kada ji pavirto senutės plaštaka?

– Ar žinai, kad aš ligi šiol prisimenu tą dieną, kai pamačiau tave pirmą kartą? Tai buvo Diumonto universalinėje parduotuvėje. Tu leidaisi laiptais rugiagėlių spalvos suknele, kandeliabrų šviesoje tavo plaukai žvilgėjo kaip juodas atlasas.

Merė nusišypsojo.

– Prisimenu. Tu vilkėjai karišką uniformą. Tada jau žinojai, kas toks Viljamas, ir atėjai išsiaiškinti, kas tie žmonės, nuo kurių jis pabėgo. Turiu pasakyti, kad atrodei apstulbęs.

– Aš buvau sukrėstas.

Merė pabučiavo jį į pliką pakaušį ir atsitraukė.

– Aš visada buvau dėkinga tau už mūsų draugystę. Noriu, kad tai žinotum, – pasakė ji grįždama prie savo krėslo. – Turbūt įsitikinai, aš retai duodu valią jausmams, tačiau diena, kai užklydai į mažutę mūsų bendruomenę Rytų Teksase, tapo viena laimingiausių mano gyvenimo dienų.

Eimosas žvilgtelėjo į savo nosinę.

– Ačiū, Mere. O dabar turiu štai ko tavęs paklausti: ar Persis žino apie... tavo būklę?

– Dar ne. Pasakysiu jam ir Sasei, kai sugrįšiu iš Laboko. Tada duosiu nurodymus ir dėl savo laidotuvių. Jeigu padaryčiau tai iš anksto, nespėčiau išvažiuoti iš automobilių aikštelės, o visas miestas jau žinotų apie būsimą mano mirtį. Kai sugrįšiu, po savaitės pasirodys hospiso darbuotojai. O iki tol tegul mano liga

lieka mūsų paslaptimi, – tarė ji ir persimetė per petį rankinės dirželį. – Man metas.

– Ne, ne! – pašokęs iš krėslu paprieštaravo Eimosas. – Dar anksti.

– Ne, Eimosai, jau vėlu. – Merė nusisegė vėrinį. – Čia Reičelei, – dėdama jį ant stalo pasakė. – Norėčiau, kad tu perduotum. Žinau, parinksi tinkamą akimirką.

– Kodėl nenori pati atiduoti jai vėrinio?

Be perlų Merė tarytum tapo žemesnio ūgio. Dvylika metų, nuo tada, kai pasimirė Olis, ji beveik nebuvo jo nusisegusi.

– Po mudviejų pokalbio Reičelė gali nepanorėti priimti vėrinio, ir ką aš tada su juo darysiu? O atiduoti jį saugoti kam nors kitam aš nenoriu. Tegul pabus pas tave, kol nuspręsi, kad Reičelė pasirengusi priimti mano dovaną. Šie perlai – vienintelis dalykas, kurį ji gaus nuo manęs atminimui to gyvenimo, kurio tikėjosi.

Eimosas pašoko ant kojų skaudžiai trinktelėdamas į stalo kraštą.

– Pasiimk ir mane į Laboką! – paprašė jis. – Leisk būti šalia, kai viską jai pasakysi.

– Ne, brangysis drauge. Jei ten dalyvausi, tai gali apsunkinti judviejų abiejų gyvenimą. Reičelė turi tikėti, jog tu čia niekuo dėtas. Kad ir kas nutiktų, tu būsi jai reikalingas.

– Suprantu, – nupuolusiu balsu sukuždėjo jis.

Merė ištiesė ranką, ir Eimosas suprato, kad ji nori atsisveikinti su juo dabar. Jis sugniaužė pašnekovei plaštaką savo kaulėtomis rankomis ir jo akys pritvinko ašarų.

– Iki pasimatymo, Mere.

Ji pasiėmė lazdele.

– Iki pasimatymo, Eimosai. Prižiūrėk vietoj manęs Reičelę ir Persį.

– Juk žinai, aš padarysiu viską, ką galiu.

Merė linktelėjo ir palengva, karališkai oriai atlošusi pečius, ištiesinusi nugarą, nuėjo prie durų. Peržengusi slenkstį ji neatsigrėžė, tik lengvai mostelėjo ranka, išėjo į prieangį ir įkandin savęs uždarė duris.

2

Eimosas stovėjo nejudėdamas, įrėmęs priešais save neregintį žvilgsnį ir nesišluostydamas besiritančių skruostais ašarų. Po kelių akimirku jis giliai mėšlungiškai įkvėpė, užrakino kabineto duris, sugrįžo prie stalo ir atsargiai suvyniojo perlų vėrinį į švarią nosinę. Perlai pasirodė jam vėsūs. Turbūt Merė neseniai buvo liepusi juos nuvalyti. Pasibaigus dienai, parsineš vėrinį namo ir pasaugos Reičelei, įdėjęs į laiškam skirtą medinę raizytą dėžutę, vienintelį daiktą, kurį pasiliko motinai atminti. Eimosas nusirišo kaklaraištį, atsisegė apykaklę ir nuėjo į vonios kambarį nusiprausti. Sausai nusišluostęs rankšluosčiu, išlašino į akis lašų, mažinančių nuovargį.

Sugrįžęs prie stalo paspaudė vidaus telefono mygtuką:

– Suzana, šiandien galite būti laisva. Pakabinkite ant durų lentelę „Uždaryta“ ir perjunkite telefoną į atsakiklio režimą.

– Ar jūs gerai jaučiatės?

– Kuo puikiausiai.

– O ponias Merė... kaip ji?

– Gerai.

Žinoma, ji nepatikėjo, tačiau Eimosas buvo įsitikinęs, jog sekretorė, išdirbusi pas jį per dvidešimt metų, įtarimus, kad jos darbaviui ir ponias Merė ne viskas klostosi gerai, pasiliks sau.

- Eikite ir kaip reikiant pailsėkite.
- Tai... iki rytojaus.
- Taip, iki rytojaus.

Rytojus. Jam buvo baisu pagalvoti, ką atneš rytojaus diena Reičelei, kuri dabar veikiausiai apžiūrinėja medvilnės laukus ir tiki, jog kada nors jie bus jos. Rytoj viskam ateis galas – viskam, kam ji paskyrė savo suaugusio žmogaus gyvenimą. Jai sukako dvidešimt devyneri, ir neilgai trukus ji taps turtinga. Galės viską pradėti iš pradžių – bet jau kur nors kitur, ne Haubatkeryje, ir ne toje ateityje, kuri, Eimoso įsivaizdavimu, turėtų prasidėti, kai išeis Persis, paskutinis jo draugas. Persio vaikaitis Metas jam buvo kaip sūnėnas, tačiau, Metui vedus, jo žmona gali pamanyti, kad jų šeima Eimosas mėgina užpildyti tuštumą, atsivėrusią po Olio, Merės ir Persio mirties. Reičelė – kitas reikalas. Eimosas ir Reičelė dievino vienas kitą, ir jos namų durys visada būtų buvusios jam atviros. Senojo viengungio širdis džiaugdavosi pagalvojus, kad ji atsikraustys į Haubatkerį, apsigyvens Toliverių namuose, ištekės ir augins vaikus, kuriuos jis mylės ir paikins senatvėje. Rytoj viskas baigsis ir jam.

Eimosas sunkiai atsiduso ir atsidarė spintelės duris. Jis niekada negerdavo iki šeštos vakaro, bet ir tada leisdavo sau išlenkti ne daugiau kaip dvi porcijas škotiškojo, perpus atskiesto sodos vandeniui. Šiandien išsitraukė iš baro butelį ir nevirptelėjusia ranka kliūstelėjo gerą porciją „Johnnie Walker“.

Su taure rankoje Eimosas priėjo prie prancūziško lango, žvelgiančio į mažą kiemelį, kuriame vešliai žydėjo vasarinės Rytų Tek-saso gėlės. Sodelį suplanavo ir įveisė Čarlzas Vaitas, įmonės įkūrėjo sūnus. Eimosas prisiminė dieną, kai Čarlzas, kuriam tada buvo penkiasdešimt, atsigrėžė nuo šito lango ir paklausė, ar jo nedomintų jaunesniojo partnerio pareigos. Iš pradžių Eimosas sutriko, o paskui jį apėmė neapsakomas džiaugsmas. Pasiūlymas nuskambėjo praėjus keturiasdešimt aštuonioms valandoms po to, kai jis Viljamui Toli-veriui atidavė savo bilietą, pamatė Merę ir susipažino su čionykščiu

magnatu, jos vyrų, ir tokiu pat galingu Persiu Voriku. Viskas įvyko taip greitai, kad Eimosui apsvaigo galva...

Tai nutiko vieną 1945 metų spalio rytą. Ką tik demobilizuotas iš kariuomenės, neturintis nei darbo, nei vinies, ant kurios galėtų pasikabinti skrybėlė, Eimosas važiavo į Hjustoną susitikti su seserimi, kurios beveik nepažinojo. Staiga traukinys trumpam stabtelėjo nedideliame miestelyje. Ant stoties pastato kabėjo plakatas: „Sveiki atvykę į Haubatkerį, į pačią Teksaso pušynų širdį!“ Eimosas išėjo į peroną pramankštinti kojų. Staiga prie palydovo pribėgo paauglys žaliomis akimis ir juodais kaip varno plunksnos plaukais ir ėmė šaukti:

„Sulaikykite traukinį! Sulaikykite traukinį!“

„Sūneli, ar turi bilietą?“

„Ne, sere, aš...“

„Tada tau teks palaukti kito traukinio. Šitame nėra nė vienos laisvos vietos iki pat Hjustono.“

Eimosas žvelgė į įraudusį vaikinuką, kuriam iš burnos kamuoliais virto garas, ir iškart susivokė: vaikas pabėgo iš namų. „Jis labai panašus į mane“, – ūmai suprato Eimosas. Ir ištiesė berniukui savo bilietą.

„Štai, imk. O aš palauksiu kito traukinio.“

Vaikinukas – kaip vėliau sužinojo, septyniolikmetis Merės Toliver Diumont sūnėnas – atsisveikindamas pamojavo ranka ir traukinys nusinešė jį į priekį. Eimosas apsitampė uniformą, užsimetė ant peties kuprinę ir patraukė į miestą, ketindamas praleisti ten tik vieną naktį. Tačiau rytinis traukinys išvyko be jo. Eimosas dažnai susimąstydavo, kokį pokštą iškrėtė jam likimas... Viljamo pabėgimas tapo jam, Eimosui, bilietu į naują gyvenimą, ir jis nė karto dėl to nesigailėjo. Iki šios dienos.

Jis gurkstelėjo viskio ir pajuto, kaip gėrimas nuslydo gerkle lyg smulkutės skustuvo ašmenų nuolaužos. „Po velnių, Mere, kas tau užplaukė, kodėl tu taip padarei?“ Ko, po galais, jis nepastebėjo, kas pateisintų, paaiškintų jos poelgį? Eimosui atrodė, kad

žino viską apie jos, Olio Diumonto ir Persio Voriko praeitį. Ko neperskaitė, iškamantinėjo aplinkinius. Suprantama, jis atvyko per vėlai, kad žinotų, kas čia dėjosi iš pat pradžių, tačiau juk pasistengė užpildyti šias spragas. Niekas – nei apkalbos, nei laikraščių iškarpos, nei dienoraštis ar žmonių, kurie pažinojo juos visą gyvenimą, pasakojimai negalėjo paaiškinti, kodėl Merė atsisakė Reičelei suteikti tai, kas priklauso jai nuo gimimo, ir sutrypė jos viso gyvenimo svajonę.

Staiga dingtelėjusi mintis privertė jį priėti prie knygų lentynos. Jis susirado ieškomą knygą ir nusinešė prie stalo. „Ar yra čia atsakymas?“ Šeimos, įkūrusios Haubatkerį, istorijos Eimosas nebuvo skaitęs nuo to spalio ryto, kai padėjo Viljamui pabėgti. Vėliau, jau mieste, sužinojo, kad paskelbta bėglio, Merės Toliver Diumont sūnėno, paieška. Eimosas nuėjo į biblioteką paieškoti informacijos apie turtuolius Diumontus, kuri padėtų jam apsispręsti, ar reikia pranešti valdžiai apie berniuko buvimo vietą. Bibliotekininkas padavė jam egzempliorių šitos pačios knygos, kurią parašė Džesika Toliver, Merės promočiutė. Ir dabar, jeigu pasiseks, jis galbūt ras siūlelį, padėsiantį įminti mįslę, siūlelį, kurio nepastebėjo prieš keturiasdešimt metų. Knyga vadinosi „Rožės“.

Pasakojimas pradedamas nuo to, kaip Sailas Viljamas Toliveris ir Džeremis Metjus Vorikas 1836 metais atvyko į Teksasą. Jie buvo stambiausių Pietų Karolinos plantatorių jaunesnieji sūnūs ir bemaž neturėjo šansų tapti priklausančių jų tėvams didžiulių dirbamos žemės plotų savininkais, todėl nusprendė įkurti savo plantacijas ir išvyko ieškoti derlingų žemių. Abiejų gyslomis tekėjo mėlynas Anglijos karalių kraujas, nors buvo kilę iš priešišku – Lankasterių ir Jorkų – giminių. Šių šeimų, kovojusių Raudonosios ir Baltosios rožės karo laikais, palikuonys septyniolikto amžiaus viduryje apsižiūrėjo, kad gyvena kaimynystėje Naujajame pasaulyje būsimo Čarlstono miesto vietoje. Šeimos užkasė karo kirvį, pamiršo protėvių nesantaiką ir išsaugojo tik rožių emblemas, kurios turėjo liudyti jų ištikimybę Anglijoje likusioms šaknims.

Vorikų giminės palikuonys savo soduose augino tik baltas rožes, o Toliveriai – tik raudonas, Lankasterių giminės simbolį.

1830 metais Pietuose karaliavo medvilnė, tad Sailas Toliveris ir Džeremis Vorikas troško įkurti medvilnės plantacijas tokioje vietoje, kurioje būtų galima statyti miestą. Prie vežimų vilkstinės prisidėjo ir ne tokių garsių šeimų atstovai, siekiantys tokių pat tikslų ir tikintys atkakliu darbu, Viešpačiu Dievu ir Pietų tradicijomis. Kartu jie gabenosi vergų – vyrų, moterų ir vaikų. Vilkstinė patraukė į vakarus. Netoli Naujojo Orleano jie sutiko raitą prancūzą, aukštą ir grakštų, tvirtai sėdintį balne. Jis pasisakė esąs Anri Diumontas ir paprašė leidimo prisidėti prie vilkstinės. Prancūzas buvo puikiai apsirengęs ir tiesiog spinduliavo žavesiu. Jis taip pat buvo aristokratas, karaliaus Liudviko VI palikuonis, kurio šeima emigravo į Luizianą, kad išvengtų Prancūzijos revoliucijos baisumų. Kai jo ir jo tėvo požiūriai į didelių prekybos namų Naujajame Orleane valdymą išsiskyrė, Anri pasišovė pats, nesikišant tėvui, sukurti savo imperiją Teksase. Sailas ir Džeremis priėmė jį išskėstomis rankomis.

Anot Džesikos Toliver, jeigu jie būtų patraukę dar šiek tiek toliau į vakarus per miestą, vadinamą Korsikana, būtina būtų pasiekę derlingas žemes, vadinamas „juoduoju vašku“, tinkamas auginti javus ir medvilnę. Tačiau kai vilkstinė persikėlė per Sabinos upę, skiriančią Luizianą nuo Teksaso, arkliai ir keliautojai jau buvo išsimušę iš jėgų. Nuvargęs Sailas Viljamas Toliveris permetė akimis apaugusias pušimis kalvas ir pro dantis iškošė: „Kaip šita vieta?“*

Keliautojai siuntė šį klausimą vienas kitam, bet ne tokia subtilia kalba, todėl prie paskutinio vežimo jis nuskambėjo maždaug taip: „Kap šičia?“** Bendru sutarimu gyvenvietę nusprendė taip ir pavadinti. Tėvai įkūrėjai sutiko su viena sąlyga: tariamą „ch“

* *How about here?* (angl.). (Čia ir toliau – vertėjos pastabos.)

** *How 'bout cher?* (netaisykl. angl.).

pakeisti kietai tariama „k“, kad pavadinimas būtų rašomas ir tariamas taip: Hau-bat-keris*.

Nors miesto pavadinimas buvo gana juokingas, pirmieji gyventojai buvo pasiryžę bendruomenėje puoselėti kultūringą elgesį, panašų į malonų gyvenimą, kurį pažinojo ar norėjo pažinti. Jie sutarė, jog gyvenimas čia, pušų pavėsyje, turi tekėti laikantis pietietišku tradicijų. Vėliau keli tapo plantacijų savininkais. Reikėjo dirbamos žemės, todėl teko iškirsti labai daug medžių, be to, kalnų šlaituose verstis žemdirbyste sunku. Buvo ir kitų veiklų, kurių vyrai galėjo imtis, jei tik sugebėjo ir norėjo. Vieni apsigyveno mažesniuose ūkiuose, kiti pasirinko auginti galvijus, keli ėmė verstis pienininkyste. Daug įmonių buvo sukurta tiksliai laikantis reikalavimų, kuriuos nustatė miesto planavimo komisija ir dėl kurių balsuodami sutarė jaunos bendruomenės piliečiai.

Džeremis Vorikas savo verslo perspektyvas išvelgė kitoje srityje – jis ėmėsi ruošti ir pardavinėti medieną, ketindamas užkariauti Dalaso, Galvestono ir kitų tarsi grybai po lietaus augančių miestų rinkas. Anri Diumontas pačiame miesto centre atidarė tekstilės prekių parduotuvę, kuri elegancija ilgainiui pranoko tėvo įmonę Naujajame Orleane. Be to, jis pirko ir plėtojo nekilnojamąjį turta komerciniais tikslais, nuomodamas savo pastatus parduotuvių savininkams, kuriuos Haubatkeris priviliojo pilietiškumo, teisėtvarkos ir piliečių blaivybės reputacija. O štai Sailas Viljamas Toliveris nepanoro imtis kitokios veiklos. Įsitikinęs, kad dirbti žemę – vienintelis tikras ir vyro vertas darbas, jis pasiuntė savo vergus arti išgytų akrų ir auginti medvilnės, o paskui iš gauto pelno praplėtė valdas. Po kelerių metų jam jau priklausė didžiausias žemės gabalas palei Sabinos upę, kuria medvilnė be vargo buvo plukdoma plaustais į Meksikos įlanką.

Tik kartą jis leido sau nukrypti nuo gyvenimo linijos, numatytos jau prieš išvykstant iš Pietų Karolinos. Užuoat pasistatęs

* How-but-ker (angl.).

prabangų namą plantacijoje, atsiradusioje iškirtus mišką, Sailas išsikūrė mieste. Tai buvo nuolaida žmonai. Ši mieliau leisdavo laiką bičiulių, tokių pat pietiečių, apsigyvenusių Hjustono alėjoje, draugijoje. Toje pačioje gatvėje, naujakurių vadinamoje Iškūrėjų gatve, gyveno ir Diumontai, ir Vorikai.

Sailas savo plantaciją pavadino „Somersetu“, Anglijos grafystės, iš kurios buvo kilę jo protėviai, garbei.

Vargu ar verta stebėtis, kad jau per pirmąjį naujakurių susirinkimą miestą valdyti buvo patikėta Sailui, Džeremiui ir Anri. Pastarasis išmanė pasaulio istoriją ir žinojo apie Rožių karą Anglijoje ir kokius vaidmenis jo bičiulių šeimos atliko šiame trisdešimt dvejus metus trukusiame konflikte. Jis atkreipė dėmesį į rožių krūmus, kuriuos skudurais apvyniotomis šaknimis abi šeimos su didžiausiu vargu atsigabeno iš Pietų Karolinos, ir puikiai suprato jų svarbą. Po susirinkimo Anri pateikė abiejų šeimų galvoms įdomų pasiūlymą: nuo šiol savo soduose auginti abiejų spalvų – raudonos ir baltos – rožes kaip dabartinės ir būsimos vienybės simbolį.

Jo pasiūlymas buvo sutiktas nejaukia tyla. Anri uždėjo Sailui ir Džeremiui ant pečių rankas ir negarsiai tarė:

„Tarp jūsų yra nesutarimų. Jūs atsigabenote tuos nesutarimus čia, kaip ir giminės rožes.“

„Rožės – mūsų kilmės simbolis“, – paprieštaravo Sailas Tolveris.

„Tai tiesa. Rožės simbolizuoja tai, kas jūs esate kiekvienas atskirai, tačiau jos turėtų reikšti ir jūsų bendrumą. Juk suvokiate, kokia jums tenka atsakomybė. Protingi vyrai taikiai suderina skirtingus požiūrius. Jie nekelia karų, kad juos išspręstų. Tol, kol jūsų soduose žydės tik vienos spalvos rožės, ore sklاندys karo grėsmė, geriausiu atveju jūs užsisklėsate ir atsiribosite, kaip darė jūsų protėviai Anglijoje.“

„O kaipgi tu? – paklausė jo vienas iš draugų. – Tu irgi čia gyveni ir dirbi drauge su mumis. Ką tu auginsi savo sode?“

„Na... – skėstelėjo rankomis prancūzas, kaip yra pratę jo tėvynainiai, – raudonas ir baltas rožes, ką gi dar? Jos primins mūsų draugystę, bendras pastangas. Jeigu aš kada nors jus išskaudinsiu, atsiųsiu raudoną rožę kaip atsiprašymo ženklą. O jeigu pats gausiu iš jūsų raudoną rožę, sugrąžinsiu jums baltą kaip atleidimo ženklą.“

Sailas ir Džeremis apgalvojo jo pasiūlymą.

„Mes abu esame išdidūs, – galų gale pratarė Džeremis Vorikas. – Tokiems žmonėms kaip mes sunku pripažinti savo klaidas.“

„Ir atleisti mums bus nė kiek ne lengviau, – prabilo Sailas Toliveris. – O kai mūsų soduose augs ir baltos, ir raudonos rožės, galėsime ir atsiprašyti, ir atleisti nesigriebdami žodžių, – tarė jis ir akimirką susimąstė. – O jeigu... jeigu atleista nebus? Kaip tada? Negi turėsime auginti dar ir rausvas rožes?“

„Rausvas rožes? – su panieka purkštelėjo Anri. – Kokia apgailėtina tokio tauraus augalo spalva. Ne, džentelmenai, aš siūlau tik raudonas ir baltas. Vyrai, kurių garbingi ketinimai ir gera valia, tokių klaidų, tokių nedorų sprendimų ir neteisingų žingsnių, kurių nebūtų galima atleisti, nedaro. Na, ką pasakysite?“

Užuot atsakęs, Džeremis pakėlė taurę šampano, o Sailas pasekė jo pavyzdžiu.

„Teisingai! Teisingai! – sušuko abu. – Siūlome tostą už raudonas ir baltas rožes. Tegul jos amžinai auga mūsų soduose!“

Eimosas atsiduso ir užvertė knygą. Įdomus pasakojimas, tačiau skaityti toliau nebuvo prasmės. Knyga baigėsi optimistišku paliukuonių, kurie turėjo perimti šią gražią tradiciją, išvardijimu. Tai buvo Persis Vorikas, Olis Diumontas, Mailsas ir Merė Toliveriai. Knyga buvo išleista 1901 metais, Merėi tada sukako vieni, o berniukams buvo po penkerius. Atsakymai, kurių ieškojo Eimosas, glūdėjo vėlesniame jų gyvenimo tarpsnyje. Todėl jis vargu ar ras „Rožėse“ bent užuominą tos tragedijos, apie kurią prasitarė Merė. Tačiau ko dabar griebtis?

Nors jie ir gyveno vieni šalia kitų, nors jų pažiūros ir įsitikinimai

sutapo, vis dėlto dirbo kiekvienas savaip. Iš pat pradžių buvo įvesta geležinė taisyklė: kiekvieno verslas turi augti arba menkti pats, be finansinės kitų paramos. Eimoso žiniomis, ši taisyklė niekada nebuvo sulaužyta. Toliveriai augino medvilnę, Vorikai kirto mišką, Diumontai pardavinėjo prašmatnius audinius ir nė karto – net tada, kai Merė Toliver ištekėjo už Olio Diumonto – jie nesujungė savo kapitalų ir nesiklioė kitų ištekliais.

Tai kodėl Merė „Somersetą“ palieka Persiui?

„Mūsų gyvenime tu atsiradai tada, kai mūsų istorija jau buvo įvykusi“, – pasakė Merė, ir dabar Eimosas buvo linkęs tuo patikėti. Tik vienas žmogus galėjo užpildyti skyrius, kuriuos jis praleido. Užvis labiausiai jis norėjo tuoj pat dumti į Vorik Holą, įsiveržti pro duris ir pareikalauti, kad Persis papasakotų, kas privertė Merę parduoti „Toliverio ūkius“, palikti jam plantaciją, kuri 160 metų priklausė jos šeimai, ir atimti palikimą iš brolio anūkės, kurią Merė dievino. Kas, po šimts, paskatino ją paskutinėmis gyvenimo savaitėmis suregzti šį neišvaizduojamą, neatšaukiamą priedą?

Tačiau Eimosas neturėjo kitos išeities, tik tylėti ir viltis, kad pasekmės nebus tokios baisios, kaip jis būgštavo. Vien pagalvojus apie tai, skausmas sugniaužė širdį, tačiau jis nēmaž nenustebs, jeigu Reičelė Merė ant kapo užsakys rausvų rožių. Tai būtų liūdnas jos paminėjimas. Ir tragiška jas siejusių santykių pabaiga.

Linguodamas galvą ir jausdamas, kad viskis pradėjo veikti, Eimosas sunkiai pakilo iš krėslo ir testamentą priedą su laišku vėl įkišo į voka. Akimirka padvejojo, ar nešvystelėti visko į šiukšlinę, tačiau tik gužtelėjo pečiais, priėjo prie spintos ir įdėjo dokumentus į aplanką, kuriame buvo surašyti paskutiniai Merės Diumont pageidavimai.

Visu svoriu remdamasi į lazdele, Merė ant šaligatvio už Eimoso biuro sustojo atgauti kvapo. Akis ir gerklę degino lyg ugnimi. Krūtinėje tapo ankšta. Per daug visko ant jos užgriuvo. Bran-gusis, ištikimasis, atsidavęs Eimosas. Jie neverti jo draugystės. Keturiasdešimt metų... Nejaugi praėjo tiek laiko nuo tada, kai ji nusileido universalinės parduotuvės laiptais, kraustydamasi iš proto dėl kažin kur pradingusio Viljamo, ir pamatė, kad į ją iš nuostabos net prasižiojęs žiūri jaunutis 101-osios oro desanto divizijos kapitonas?

Tos akimirkos ligi šiol išliko gyvos atmintyje, tarsi išgyventos vos prieš kelias dienas. Matyt, Viešpats mąsto kaip Makiavelis, jei-gu sugalvojo senukams tokį žiaurų išmėginimą. Pagyvenę žmonės galėtų tikėtis bent jau gebėjimo adekvačiai suvokti laiką... Kad matant tuos metus, kokie jie buvo iš tikrųjų, nereikėtų jaustis taip, tarsi visi jie prabėgo akimirksniu, o pradžia tebėra dar visai netoliese. Pabaigoje mirštantis senis neturėtų jaustis taip, tarsi gyvenimas dar tik būtų prasidėjęs.

„Beje, net pragare žmonės neatsisakytų stiklinės šalto van-dens“, – pagalvojo Merė, gūžtelėjo pečiais ir mintyse vėl sugrįžo prie Eimoso. Ji parodė juodžiausią nedėkingumą, užversdama ant

jo pečių sunkią priedermę, tačiau jis narsus ir skrupulingas. Eimosas nė per nago juodymą nenusižengs savo profesinei pareigai. Koks nors kitas advokatas gal nuspręstų, kad geriau viską išmano už savo klientą, ir testamentą priedą tiesiog išmestų į šiukšlinę, bet tik ne Eimosas. Jos nurodymus, šlovė Viešpačiui, jis įvykdys iki paskutinio kablelio.

Atgavusi kvapą Merė užsidėjo saulės akinius ir permetė žvilgsniu važiuojamąją dalį, tikėdamasi pamatyti Henri, kuris parveš ją namo. Pasiuntė vairuotoją išgerti puodelio arbatos į Teismo rūmų kavinę, bet jis tikriausiai vis dar flirtuoja su padavėja Rube. „Ir puiku“, – pamanė Merė. Ji ketino sugražinti dar vieną skolą, o tada visi jos reikalai bus sutvarkyti. Tačiau šis dalykas gali palūkėti, nusprendė ir atlošė pečius. Jautėsi gana gerai, kad galėtų paskutinį kartą pereiti per miestą, kuri įkūrė jos protėviai.

Merė jau seniai nebuvo vaikščiojusi Teismo aikštėje, nesizvalgiusi po parduotuvių vitrinas ir nesisveikinusi su jų savininkais, dauguma kurių buvo seni jos draugai. Daug metų Merė stengėsi palaikyti gerus santykius su tais, kurie kūrė savąjį Rytų Teksasą, kurių dėka jų miestas buvo visais požiūriais malonus gyventi: su darbščiais klerkais ir krautuvėlių savininkais, banko tarnautojais ir sekretorėmis, su visa „Rotušės gauja“, kaip ji meiliai juos vadino. Ji buvo Toliver ir kartkarčiais tiesiog privalėjo jiems pasirodyti, todėl susiruošusi į miestą labai kruopščiai rinkdavosi drabužius. Ir, žinoma, taip elgėsi gerbdama Olio atminimą.

„Šiandien jis galėtų didžiulis manimi“, – pagalvojo Merė, priekabiajai nužvelgusi savo firminį Alberto Nipono kostiumėlį, gyvačių odos batelius ir rankinę. Be perlų vėrinio ji jautėsi lyg nuoga ir pažeidžiama, bet tai tik vaizduotės žaismas. Be to, jai nebeilgai liko jo ilgėtis.

Kaip ir tikėjosi, Henri, savo dvidešimtmetį vairuotoją ir ekonomės sūnėną, Merė aptiko prie Teismo rūmų kavinės baro. Jis plepėjo su Rube. Įžengusi į kavinę Merė sukėlė nedidelį pagyvėjimą. Taip būdavo visada. Kažkoks fermeris su kombinezonu

pašoko prilaikyti jai durų, o ji, praeidama tarp stalų, atsakydama pamojavo keliems pietaujantiems verslininkams.

– Laba diena, ponია Mere, – pasveikino ją Rubė. – Atėjote pasiimti šito dykūno?

– Dar truputį pakentėk, Rube. – Merė mostelėjo Henriui, kad jis gali likti savo vietoje. – Aš noriu šiek tiek pasivaikščioti, su kai kuo pasimatyti. Užsisakyk dar puodelį, Henri. Aš greitai grįšiu.

Henris atrodė sutrikęs. Artėjo pietų metas.

– Ponია Mere, jūs ketinate vaikščioti per tokią kaitrą? Ar taip elgtis išmintinga?

– Ne, tačiau sulaukusi tokio amžiaus jau turiu teisę daryti kvailystes.

Vėl išėjusi į gatvę, Merė stabelėjo svarstydamą, kur pasukti. Žvilgsnis slydo aikšte ir ji pastebėjo kelias įstaigas, įkurtas pastaraisiais metais. Žvelgė į jas kamuojama dvejopų jausmų. Haubatkėris virsta turistų meka. Kai žurnalai „Southern Living“ ir „Texas Monthly“ aptiko, kad miestukas sklidiną klasicizmo epochos žavesio, turi padorią virtuvę ir švarius tualetus, jis tapo japių lankoma vieta. Verslininkai iš kitų valstijų nuolatos spaudė miesto valdžią, kad leistų jiems senovinius namus paversti nebrangiais viešbučiais, taip pat pastatyti kitokių komercinių objektų, kurių vien vaizdas būtų sugriovęs prieškarinio gyvenimo atmosferą. Tačiau miesto tarybai, kuriai priklausė ir Eimosas, Merė, Persis, kol kas pavyko riboti motelių, greitojo maisto restoranų ir išparduotuvių skaičių.

Tačiau ilgai taip nebus, su kartėliu pripažino Merė, žvelgdama į kitą aikštės pusę, į neseniai pastatytą butiką, kuris priklausė stilingai Niujorko gyventojai. Pasibaisėtinos tos moters manieros ir nečionykštis akcentas buvo tarsi karpa ant nosies, bet Merė suprato: ilgainiui miestas privilios vis daugiau tokių žmonių kaip ta moteris. Traukiantis senajai gvardijai, Haubatkėrio išsaugojimo byla atsidurs tokių žmonių kaip Džilda Kastoni ir Maksas Vorneris, simpatiškas išeivis iš Čikagos, gana populiarą naujo karaokės baro gatvės gale savininkas, rankose.

Nusiminusi ji nutaisė rūškaną veidą. Turėtų būti dėkinga už tai, kad šie nuo taršos, nusikaltimų ir transporto spūsčių bėgantys išibrovėliai Haubatkerio gyvenimo būdą saugo kur kas uoliau už vietinių gyventojų palikuonis. Vienas iš tokių pasilikusiųjų – Metas Vorikas. Taip pat Reičelė.

„Viskas, gana, dabar nėra prasmės dėl to sukti galvą.“

Merė prisivertė galvoti apie ką kita. Ji atsisveikino su paštininke Rene Teilor anksčiau, nunešusi siuntinį į paštą, nors jos senasis draugas Eimosas to nežinojo. Būtų neblogai paskutinį kartą užsukti pas Anę Kastor, floristę, ir pas Džeimsą Vilsoną, Pirmojo valstybinio banko prezidentą. Deja, gėlių parduotuvė ir bankas – skirtingose aikštės pusėse, ir jai tiesiog neužteks jėgų aplankyti jų abiejų. O grįžus namo dar teks lipti į palėpę ir raustis Olio kareiviškoje skrynutėje. Į banką, nusprendė Merė ir leidosi pirmyn kaukšėdama lazdele į šaligatvį. Drauge užmes akį ir į savo seifą. Ten nėra nieko ypatingo, tačiau ji galėjo pamiršti seife ką nors, kam ten visai ne vieta.

Merė praėjo pro kirpyklą, linktelėjusi pro stiklą jos savininkui Bubai Sperui. Šis iš nuostabos išpūtė akis ir palikęs klientą pripuolė prie durų:

– Laba diena, ponja Mere! Malonu jus matyti. Kokie vėjai atpūtė į miestą?

Merė sustojo pasisveikinti. Buba vilkėjo chalata trumpomis rankovėmis, ir ant žasto ji įžiūrėjo išblukusią mėlyną tatuiruotę. Karo laikų prisiminimas, pamanė ji. Įdomu, kur jis kariavo – Korėjoje ar Vietname? Beje, o kiek Buba metų? Sutrikusi ji sumirksėjo. Merė pažinojo Bubą Sperą nuo kūdikystės ir niekada nepastebėjo, kad jis turėtų tatuiruotę. Pastaruoju metu tapo pastabesnė.

– Turėjau aptarti keletą teisinių reikalų su Eimosu, – atsakė Merė. – Kaip laikotės, Buba? Kaip šeima?

– Mano berniuką priėmė į Teksaso universitetą. Ačiū, kad pasveikinote jį mokyklos baigimo proga. O čekis, kurią atsiuntėte, tikrai jam pravers. Už tuos pinigus jis ketina pirkti vadovėlių.

– Taip, jis parašė apie tai atsiųstame man padėkos atviruke. O tas jūsų berniūktis moka rašyti. Galite juo didžiuotis. – Vietnamas, nusprendė Merė. Aišku, kad Vietnamas.

– Na... jis turi ir ką lygiuotis, ponias Mere, – atsakė kirpėjas.

Ji nusišypsojo.

– Rūpinkitės savimi, Buba. Perduokite šeimai... nuo manęs linkėjimų.

Ji patraukė gatve toliau, nugara jausdama sutrikusio Bubos žvilgsnį. Žinoma, dabar tai kvepia melodrama, bet paskui jis pasijus reikšmingas, kai kartos jos žodžius. „Ji žinojo, – sakys jis. – Ponia Merė žinojo, kad miršta. Antraip kodėl būtų taip kalbėjusi?“ Tai bus dar viena detalė, papildysianti jos istoriją, kuri, beje, ilgainiui užsimirš, kaip užsimiršo Olio istorija, šiam mirus. O kai išeis Bubos vaikų karta, jau niekas nebeprisimins Toliverių.

„Ką gi, tebūnie!“ – sučiaupusi lūpas pagalvojo Merė. Tik Persis paliks įpėdinį, kuris tęs šeimos tradicijas. O koks jis panašus ir savo seneli! Metas Vorikas atrodė jai tiksliai Metjaus kopija, nors jos sūnus paveldėjo Toliverių šeimos bruožus, o Metas – Persio. Tačiau kartais, žvelgdama ir jau vyru tapusį Metą, ji matydavo savo suaugusių sūnų.

Nuo šaligatvio Merė žengė ir gatvę. Vairuotojams, ketinančiams sukti ir dešinę, teko sustoti, tačiau Merė ėjo neskubėdama ir niekas nepradėjo nervingai pypsėti. Toks jau tas Haubatkėris. Čia gyvena išauklėti žmonės.

Sėkmingai perėjusi gatvę, Merė stabtelėjo ir apstulbusi sužiuro ir milžinišką guobą, kurios šakos visiškai užstojo miesto teismo pastatą. Šį medį ji prisiminė dar laibą sodinuką. 1914 m. liepą, štai kada tai buvo, iškart vos pastačius Teismo rūmus, prieš septyniasdešimt vienus metus. Po medžiu stovėjo šv. Pranciškaus statula, o ant akmeninio postamento buvo iškalta jo garsioji malda.

Merė netvirtai žingtelėjo ir priekį ir pažvelgė į suolą, ant kurio kadaise sėdėjo dėmėtame guobos šešėlyje ir klausėsi tėvo. Staiga pasijuto taip, tarsi vėl būtų jauna, o gyslomis sruventų jaunas,

karštas kraujas. Ne, jos negąsdino žodžiai „gyvendami mes mirš-tame“. Ne, tiesiog mirdama ji jautėsi esanti tokia sklidina jėgų, tarytum prieš akis dar būtų visas gyvenimas. Ji prisiminė – pajuto! – kaip būdama keturiolikos leidosi laiptais balta peltakuota lino suknele, apkraštuota žalio atlaso juostele, su kaspiniu plaukuose, kurio galai buvo tokie pat ilgi kaip ir vasnojančios ant pečių jos garbanos. Iš apačios su pasididžiavimu žvelgė į ją tėvas, jis pasakė, kad ji „tiesiog kerinti!“, o motina, maudamasi pirštinaites, griežtai, kaip įpratusi, tarstelėjo: „Sutinka pagal drabužį, išlydi pagal protą!“

Tada, šventėje, Merė traukė visų besižavinčių ją žvilgsnius... visų, išskyrus Persį. Kiti jos brolio draugai nepiktai ją erzino, o Olis net pastebėjo, kad ji tapo suaugusi ir žalias atlasas puikiai dera prie žalių jos akių.

Merės vokai nusileido. Ji prisiminė, kokia karšta ir drėgna buvo toji diena, ir ji manė mirsianti iš troškulio, kai staiga nežinia iš kur išdygo Persis ir ištiesė jai stiklinę sodos vandens su ledais iš vaistinės kitoje gatvės pusėje.

Persis...

Jos širdis ėmė plakti tankiau, visai kaip tada, kai jis, devyniolikmetis, stovėjo šalia, aukštas, šviesiaplaukis ir toks gražus, kad net buvo skaudu žiūrėti. Seniai seniai Merė laikė jį neapsakomai galantišku, jis buvo slaptų jos svajonių didvyris, tačiau kai tapo „jauna ledi“, Persio požiūris į ją pasikeitė. Sakytum, Persį nežinia kuo ji staiga pradėjo neapsakomai juokinti. Merė ilgai stovėdavo prieš veidrodį sukdama galvą, kodėl jo elgesys taip pasikeitė, ir skaudinama pašaipos, kurią tarėsi išvelgianti jo akyse. Ji buvo gana graži, nors nė iš tolo nepriminė rausvaskruosčių trapių Drezdeno porceliano lėlyčių. Kaip mergina, Merė buvo pernelyg aukšta, rankos ir kojos per ilgos. Dėl alyvuogių spalvos odos nuolat kildavo ginčų su motina, nes ši neišleisdavo dukters iš namų be pirštinaičių ir skrybėlaitės. Tačiau užvis blogiausia, kad nors visi meiliai vadino ją mažąja Mere, Persis – tik Čigonėle,

ir tokį kreipinį, turėdama omenyje Toliverių šeimos odos spalvą, ji laikė įžeidimu.

Vis dėlto Merė suprato, kad jos juodi kaip degutas plaukai, žalios akys ir ovalus aštrių bruožų veidas daro nepamirštamą įspūdį. Ji buvo subtilių manierų ir labai gerai mokėsi mokykloje. Tad šaipytis tarsi ir nebuvo pagrindo. Merė neįstengė suprasti, kodėl pastaruoju metu ji jaučia nuo Persio sklindančią panieką, todėl tarp jų nusistovėjo tarsi koks priešiškumas, bent jau ji buvo taip nusiteikusi prieš Persį. O Persis, regis, nė neįtarė apie jos antipatiją, lygiai kaip anksčiau nenumanė, kad Merė juo žavisi.

Tą dieną Merė su pašaipą žvelgė į stiklinę sodos vandens, nors mirė iš troškulio. Ledai buvo šokoladiniai, jos mėgstamiausi. Visą rytą jai pavyko išlikti ramiai: ji nudavė nepastebinti nei karščio, nei lipnios drėgmės, net rankas laikė deramu atstumu nuo liepens, kad oras galėtų įsiskverbti pro rankoves. Tačiau Persio šypsnyis ir jo atneštas sodos vanduo rodė, kad jis permatė Merės kančias ir susivokė, jog po balta suknele ji tiesiog lydosi iš karščio.

„Štai, – tarė jis. – Imk. Atrodai taip, lyg tuoj pat ištirpsi.“

Jo žodžius Merė palaikė tyčiniu įžeidimu. Toliverių šeimos damos negali atrodyti taip, lyg tuoj ištirps. Su panieka kilstelėjusi smakrą, ji pakilo nuo suolo ir išdidžiai pareiškė:

„Apgailestauju, tačiau tau pristigo džentelmeniškumo to nepastebėti.“

Persis nusijuokė.

„Džentelmeniškumo, velniai rautų? Aš – tavo draugas. Gerk. Ir gali man nedėkoti.“

„Ir nedėkosiu, Persi Vorikai, – atsakė Merė ir žingtelėjo atatupsta nuo siūlomos jai stiklinės. – Tačiau būčiau tau dėkinga, jeigu pasiūlytum vandens tam, kam jo reikia.“

Merė didingai nužingsniavo prie tėvo, kuris kaip tik baigė kalbą, tačiau pakilusi laipteliais atsigręžė.

Persis žvelgė jai įkandin. Jo lūpos vis dar šypsojosi, o rankose

rasojo stiklinė su sodos vandeniu. Staiga keturiolikmetės Merės kūną užplūdo lig šiol nepatirtas pojūtis, ir tik dar labiau sustiprėjo, kai susitiko jūdviejų žvilgsniai – jie, tarsi iš naujo vienas kitą atpažinę, žvelgė vienas kitam į akis iš žėrinčio tolio. Jos lūpose sustingo pasipiktinimo ir protesto šūksnis, tačiau Persis vis tiek kažin kaip jį išgirdo. Jis nusišypsojo dar plačiau ir kilstelėjo stiklinę, o tada atsigėrė, ir Merė pajuto burnoje šalto šokolado skonį.

Ji ir dabar jautė tą vėsų saldumą. Jautė, kaip prakaitas ritasi pažastimis ir tarp krūtų, ir nuo to pradeda kutenti paširdžius.

– Persi... – sukuždėjo.

– Mere...

Ji grįžtelėjo į pažįstamą balsą, guvi, susijaudinusi ir sutrikusi kaip keturiolikmetė. Kada Persis spėjo prisėlinti jai iš už nugaros? Juk ką tik matė jį stovintį Teismo rūmų kieme po guoba.

– Persi, mylimasis... – su nuostaba pratarė ji, ir tik lazdelė bei rankinė sutrukdė ištiesti jam rankas. – Kodėl tu išgėrei visą sodos vandenį? Juk žinai, tą dieną taip jo norėjau, nė kiek ne mažiau negu tavęs, tik tada dar šito nesupratau. Buvau pernelyg jauna ir kvaila, ir pernelyg Toliver. Ak, jeigu būčiau buvusi bent kiek protingesnė...

Svajos subyrėjo į dulkes.

– Ponia Mere... Čia aš, Metas.

Sudomino? Pirkite ir skaitykite šią istoriją iki pabaigos.

Ši užburianti,
stulbinanti knyga
prilygsta seniesiems
klasikiniais
romanams.
„Publishers
Weekly“

Širdį verianti ir
įtraukianti kelių
kartų saga.
„Daily Express“

Per visą XX amžių nusitęsusi „Rožių“ istorija užsimezga mažame Rytų Teksaso miestelyje, kuriame įsigalėjusi medienos ir medvilnės pramonė, valdoma miestelio įkūrėjų šeimų. Medvilnės magnatė Merė Toliver ir medienos magnatas Persis Vorikas turėjo susituokti, tačiau pasielgė neišmintingai ir nesusituokė. Dabar jiems tenka taikstytis su apgaule, paslaptimis, tragiškomis savo pasirinkimo pasekmėmis ir skausmingai svarstyti, kaip būtų galėję susiklostyti ne tik jų, bet ir jų vaikaičių likimai.

„Rožės“ yra virtuoziškas, drąsus, plačius rašytojos užmojus pateisinantis pasakojimas, aprėpiantis trijų Teksaso kartų istoriją, kuri yra tikras sprogstamasis aistros darbu ir meilės ilgesio mišinys.

